

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ, КРИМІНОЛОГІЇ, КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

УДК 343.1

Гумін О. М., д.ю.н., доцент, завідувач кафедри кримінального права і процесу ННІ права та психології НУ «Львівська політехніка»

Особливості тимчасового доступу до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг

У роботі досліджені основні чинники, що обумовлюють особливості тимчасового доступу до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг. Розглянуті особливості практичної реалізації тимчасового доступу до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг. Визначені перспективні напрями подальших розвідок з досліджуваних питань.

Ключові слова: кримінальне провадження, тимчасовий доступ до речей і документів, телекомунікаційні послуги.

В работе исследованы основные факторы, обуславливающие особенности временного доступа к вещам и документам, содержащим информацию о предоставлении телекоммуникационных услуг. Рассмотрены особенности практической реализации временного доступа к вещам и документам, содержащим информацию о предоставлении телекоммуникационных услуг. Определены перспективные направления дальнейших исследований по рассмотренным вопросам.

Ключевые слова: уголовное производство, временный доступ к вещам и документам, телекоммуникационные услуги.

The most significant factors that contribute to particular temporary access to objects and documents containing information on the provision of telecommunication services. The features of the practical implementation of a temporary access to objects and documents containing information on the provision of telecommunication services. Perspective directions of further research on the issues discussed.

Keywords: criminal proceedings, temporary access to objects and documents, telecommunication services.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У операторів та провайдерів телекомунікацій зберігається значний масив інформації, що може бути використана у якості доказів по кримінальній справі. Одним із можливих шляхів отримання такої інформації у ході кримінального провадження є тимчасовий доступ до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг. Чинним Кримінально-процесуальним кодексом визначений чіткий порядок надання доступу до таких відомостей, порушення якого може призвести не лише до втрати доказового значення отриманих документів, але й до притягнення винних у порушенні встановленого порядку осіб до різних видів відповідальності.

За цих умов важливого значення набуває науковий аналіз особливостей виконання

ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковане розв'язання проблеми та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Окремі аспекти роботи з джерелами криміналістично-значимої інформації висвітлювали такі вітчизняні науковці, як П.Д. Біленчук, Ю.М. Грошевой, В.Г. Гончаренко, О.М. Гумін, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, О.А. Кириченко, Н.І. Клименко, І.І. Когутич, В.О. Коновалова, В.С. Кузьмічов, В.К. Лисиченко, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'яничков, М.М. Михеєнко, М.В. Салтєвський, В.В. Тіщенко, В.Ю. Шепітько, М.Є. Шумило; а також зарубіжні: В.Д. Арсен'єв, Д.І. Бєдняков, Р.С. Бєлкін, В.Л. Васільєв, Л.М. Карнєєва, Л.Д. Кокорєв, П.П. Сердюков, С.А. Шейфер та інші.

Серед робіт, що безпосередньо стосуються отримання, вивчення, оцінки та використання інформації про особу-абонента телекомунікаційної мережі слід назвати наукові доробки Д.О. Алексєєвої-Процюк, О.С. Сєрбінова, Д.Б. Сєргєєвої, С.В. Томина.

Разом з тим, питання виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг, потребує додаткового наукового аналізу.

Постановка завдань. Основними завданнями, розв'язанню яких присвячена дана стаття, є наступні:

1. Дослідити основні чинники, що обумовлюють особливості тимчасового доступу до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг.
2. Розглянути особливості практичної реалізації тимчасового доступу до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг.
3. Визначити перспективні напрями подальших розвідок з досліджуваних питань.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 7 статті 162 Кримінально-процесуального кодексу України [1], одним із видів інформації, до якої можливе отримання доступу у ході застосування заходів забезпечення кримінального провадження є інформація, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо.

Поняття «оператор телекомунікацій», «провайдер телекомунікацій», «абонент», «телекомунікаційні послуги» не розкривається у положеннях КПК України. Натомість, відповідні визначення містяться у статті 1 Закону України «Про телекомунікації» [2].

Згідно із даним законом, зазначені терміни мають наступне значення.

Оператор телекомунікацій – суб'єкт господарювання, який має право на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій із правом на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж.

Провайдер телекомунікацій – суб'єкт господарювання, який має право на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій без права на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку.

Абонент – споживач телекомунікаційних послуг, який отримує телекомунікаційні послуги на умовах договору, котрий передбачає підключення кінцевого обладнання, що перебуває в його власності або користуванні, до телекомунікаційної мережі.

Телекомунікаційна послуга – продукт діяльності оператора та/або провайдера телекомунікацій, спрямований на задоволення потреб споживачів у сфері телекомунікацій.

Увесь загал інформації, що зберігається у провайдерів та операторів телекому-

нікацій, на думку О.С. Сербінова, може бути класифікований наступним чином [3, С.39]:

- відомості про споживача, отримані при укладенні договору;
- відомості щодо наданих телекомунікаційних послуг (у тому числі – факт отримання послуг, їх тривалість, зміст, маршрути передавання тощо).

Отримання доступу до інформації про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг можливе лише за наявності закріплених у законодавстві підстав. Вказані підстави умовно можуть бути класифіковані за двома групами:

а) загальні підстави застосування заходів забезпечення кримінального провадження (такі як: наявність обгрунтованої підозри щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження; виправданість ступеню втручання у права і свободи особи потребами досудового розслідування; можливість виконання визначеного завдання);

б) спеціальні підстави застосування тимчасового доступу до речей і документів (обгрунтована підозра, що речі або документи: перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи; вказані речі або документи самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні; вказані речі або документи не становлять собою або не включають речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю);

в) додаткові підстави надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю (доведена стороною кримінального провадження можливість використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів).

Кримінально-процесуальним кодексом України [1] передбачена наступна процедура отримання доступу до інформації про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг.

1. Подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг.

Сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів. Слідчий має право звернутися із зазначеним клопотанням за погодженням з прокурором.

У клопотанні зазначаються:

- короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;
- правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- речі і документи, тимчасовий доступ до яких планується отримати;
- підстави вважати, що речі і документи перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи;
- значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні;
- можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю;

- обґрунтування необхідності вилучення речей і документів, якщо відповідне питання порушується стороною кримінального провадження.

2. Розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг.

Після отримання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд здійснює судовий виклик особи, у володінні якої знаходяться такі речі і документи. Якщо сторона кримінального провадження, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, клопотання може бути розглянуто слідчим суддею, судом без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться.

У повістці про судовий виклик, що слідчий суддя, суд надсилає особі, у володінні якої знаходяться речі і документи, зазначається про обов'язок збереження речей і документів у тому вигляді, який вони мають на момент отримання судового виклику.

Слідчий суддя, суд розглядає клопотання за участю сторони кримінального провадження, яка подала клопотання, та особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті. Неприбуття за судовим викликом особи, у володінні якої знаходяться речі і документи, без поважних причин або неповідомлення нею про причини неприбуття не є перешкодою для розгляду клопотання.

Слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, якщо сторона кримінального провадження у своєму клопотанні доведе наявність достатніх підстав вважати, що ці речі або документи:

- перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи;

- самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв'язку з яким подається клопотання, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні;

У разі, коли речі або документи містять охоронювану законом таємницю, слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, якщо сторона кримінального провадження, крім вище викладених обставин, доведе можливість використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів.

3. Виконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів.

Особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володільць речей або документів, зобов'язана надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, зазначеній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду.

Зазначена в ухвалі слідчого судді, суду особа зобов'язана пред'явити особі, яка зазначена в ухвалі як володільць речей і документів, оригінал ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів та вручити її копію.

Особа, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів, зобов'язана залишити володільцю речей і документів опис речей і документів, які були вилучені на виконання ухвали слідчого судді, суду.

На вимогу володільця особою, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів, має бути залишено копію вилучених документів. Копії вилучених документів виготовляються з використанням копіювальної техніки, електронних

засобів володільця (за його згодою) або копіювальної техніки, електронних засобів особи, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів.

Викладені обов'язкові вимоги кримінально-процесуального законодавства, мають обов'язково враховуватися при оформленні відповідних процесуальних документів у ході отримання доступу до інформації про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг. Зокрема, протокол тимчасового доступу до речей і документів, що містять інформацію про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, має обов'язково містити наступну інформацію:

- дата та місце отримання доступу;
- прізвище, ініціали, посада особи, якій надається тимчасовий доступ;
- прізвище, ініціали, посада особи, яка надає тимчасовий доступ;
- реєстраційні дані ухвали слідчого судді, суду щодо надання тимчасового доступу;
- перелік речей та документів, до яких їх володільцем фактично надано тимчасовий

доступ;

- зазначення про вилучення речей та документів, якщо на це надано дозвіл в ухвалі суду, спосіб їх упакування для надійного збереження із засвідченням підписами понять;
- спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу, зауваження і доповнення з боку учасників процесуальної дії; прізвище, ініціали, підпис;
- підписи власника документів (предметів) та особи, що склала протокол.

Висновки та перспективи подальших розвідок.

Основні особливості тимчасового доступу до речей і документів, які містять інформацію про надання телекомунікаційних послуг, обумовлені: наявністю спеціальних власників інформації, до якої надається доступ (оператори та провайдери телекомунікацій); та видом інформації, до якої надається доступ (інформація про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо). Вказані особливості обумовлюють наявність додаткових підстав надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, та впливають на процедуру отримання доступу до інформації про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг. Також зазначені особливості мають враховуватися при оформленні відповідних процесуальних документів у ході отримання доступу до інформації про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг.

Враховуючи зазначене, основними напрямками розвитку положень даного дослідження ми вважаємо науковий аналіз особливостей тимчасового доступу до інших видів інформації, крім інформації про надання телекомунікаційних послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. // Голос України. — 2012. — № 90— 91 (зі змінами і доповненнями).
2. Про телекомунікації : Закон України від 18 листопада 2003 р. № 1280-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 12. — С. 155 (зі змінами).
3. Сербінов О. С. Окремі види інформації про абонента, яка знаходиться у користуванні операторів мобільного зв'язку та може бути отримана у ході проведення оперативно-розшукових заходів або слідчих дій / О. С. Сербінов // Адвокат. — 2009. — № 5. — С. 39—42.

